

Adobe, aur, petrol, turiști sau (din nou) despre cultură și management în America de Sud

Adobe, gold, oil, tourists or (again) about culture and management in South America

Lecturer Amedeo ISTOCESCU, Ph.D.

The Bucharest Academy of Economic Studies, Romania

Email: amedeoistocescu@yahoo.com

Abstract

The paper presents economical, social, cultural and tourism aspects perceived directly by the author while his visit in the Ecuador, Peru and Bolivia.

Keywords: *Culture; Nature; People; Places; Events; History.*

De ce să mergi pentru a treia oară în mai puțin de șase ani în America Latină? De ce să schimbi din nou cu atâtea meridiane fusul orar, de ce să îți schimbi radical obiceiurile alimentare, de ce să te temi de locuri necunoscute și de oameni neobisnuiți, de ce să ai mereu grija banilor locului în care te afli și a actelor personale, de ce să îți mai mult la ghidul de călătorie decât la rucsacul tău, de ce să te chinuiești să înveți câteva cuvinte sau expresii în limba spaniolă, de ce să nu te odihnești, în fond, în vacanță?

Pentru că mă adaptez ușor, pentru că nu sunt mofturos, pentru că exact așa îmi înving teama de necunoscut și de neobișnuit, pentru că știu să am grijă de obiectele personale, pentru că visarea și pregătirea fac parte integrală din emoția călătoriei, pentru că este chiar frumoasă limba spaniolă, pentru că eu chiar simt că trăiesc atunci când călătoresc. Și pentru o mie de alte întrebări și pentru tot atâtea răspunsuri.

Pentru că mă interesează, pentru că sunt curios, pentru că încerc să înțeleg ceea ce văd, pentru că întâlnesc oameni interesanți, pentru că văd și înțeleg cum se poate valorifica potențialul turistic sau economic al unei regiuni, pentru că îmi place să povestesc și altora, pentru că îmi place să compar, pentru că vreau să învăț cum reușesc unii oameni să transforme aproape orice întâmplare în oportunitate, pentru că acolo, în America de Sud, întreprinzătorii sunt concurenți până la un moment, după care devin parteneri de afaceri, împărțind câștigul.

Iglesia de San Francisco, Quito, Ecuador

■ Pentru că în **Ecuador** dolarizarea a eliminat inflația și devalorizarea continuă a monedei naționale sacre, pe care o mai poți vedea astăzi sub formă de monede sau bancnote doar în muzeele Băncii Centrale, dar a stabilizat prețurile și a redat încrederea oamenilor în munca lor și în instituțiile statului, pentru că fiecare locuitor încearcă, fără a se teme de distanțe și de necunoscut, să facă ceea ce știe mai bine, adică să cultive și să comercializeze banane, în zona de sud și de litoral, să practice meșteșuguri tradiționale bazate pe produse naturale, să fie un bun vânzător, mai ales în piețele din Otavalo și Saquisilí, să lucreze în zgomotosul oraș-port Guayaquil, să fie un fervent catolic practicant în bisericile din Quito sau din Cuenca, să fie o gazdă bună pentru turiștii sentimentali de tip flower power, în Vilcabamba, sau să se mândrească mereu cu istoria încă scrisă în ruinele de la Ingapirca și cu cea recentă scrisă, adesea cu prea mult sânge, de către spaniolii

evului mediu, ori să lucreze pentru o companie multinațională, vinovată poate de exploatarea extrem de poluantă a petrolului ecuadorian, care se transformă ușor însă în benzina și motorina ieftină necesară în transporturi. (Deschiderea granițelor a atras un număr uriaș de asiatici, mai ales chinezi, care ca peste tot în lume, își încearcă și aici norocul. Cu toate că traficul de droguri este în creștere, întrucât cărașii au început să evite Peru, unde depistarea lor este mai facilă, poliția și armata, omniprezente în localități sau pe șosele, nu reușesc să impresioneze decât bieții călători, ca mine, prin controale repetate, violente, ale actelor și bagajelor, în aeroportul internațional din Quito.)

Palacio Carondelet, Quito, Ecuador

Munca este nesfârșită, salariile sau veniturile sunt mici, clima este aprigă, fie uscată și rece, fie caldă și umedă, drumurile nu sunt deloc bune, nici măcar celebra Panamericana, sugrumată în satele și orașele prin care, nefiresc, trece, de casele care se înghesuie fără nicio noimă de-o parte și de cealaltă, nemulțumirea este exprimată sonor, chiar în fața Palatului Carondelet din vechiul Quito, sediu al Președinției și al Guvernului, copiii învață și la școală, dar și în stradă, vânzând de toate, sau ca lustragii în formare, atunci când nu muncesc alături de părinții lor undeva în țară. Și peste tot, sunt deschise, doar câteva ore pe zi, mici (să le spunem) restaurante de familie pentru ca localnicii și turiștii să găsească desayuno, almuerzo sau meriendas, dar mai ales suc natural din fructele nenumărate ale

locului. Și peste tot, oamenii vând și cumpără la nesfârșit, iar zonele de graniță sunt imense piețe unde se amestecă produse, limbi, valute, oameni.

■ Pentru că, cel puțin prin comparație, în **Peru** viața, în toate aspectele ei, este mult deosebită de cea din Ecuador. Sutele de mii de km² de deșert din zona de litoral a Pacificului și din regiunile muntoase și împădurite, precum și întinderea nesfârșită a fluviului Amazon au obligat populația acestei țări să imagineze variate modalități prin care să poată trăi utilizând ceea ce oferă mediul, istoria, resursele. Istoria recentă a făcut din Peru în perioada 1980-2000, o țară în care terorismul local era întâlnit mai ales sub forma unor nesfârșite lupte sângeroase între categorii și clase sociale ori sub forma împotrivirii față de deciziile guvernului. Progresul a venit lent, oamenii s-au reconciliat, conducătorii sunt aceiași din perioada despre care scriem, fiind readuși la putere de aceiași peruani care au suferit enorm în deceniile precedente. Iar împăcarea cu istoria este, ca peste tot, dificilă, atâta timp cât societatea rămâne coruptă, în zonele sale de decizie, iar conducătorii țării sunt departe de popor. Straniul caz Fujimori este doar un exemplu. Para recordar!

Machu Picchu, Peru

Însă în Peru oamenii obișnuiți muncesc, fie în firmele altora, fie își încropesc o afacere proprie, o pequenă empresa, devenind emprendedores.

Turismul (hoteluri, restaurante, ghizi, animatori, agenții, muzee particulare, excursii), serviciile de tot felul (spălătorie, îngrijire corporală, medicină privată), transportul (mai ales rutier de călători sau de marfă), agricultura (mai ales în regiunile fertile străbătute de râuri), pescuitul oceanic sunt domeniile vizate din plin de peruanii cu inițiativă. Alții, milioane, lucrează în industrie, pentru companiile multinaționale, în construcții (mai ales locuințe particulare, de un gust îndoielnic și de o calitate discutabilă), sau pentru realizarea de drumuri. Dar, cel puțin, în Peru, drumurile sunt foarte bune, în cea mai mare parte, iar autocarele de lux (cu primero piso și cu segundo piso) străbat țara în toate direcțiile. La urcare ești amprentat și filmat preț de câteva secunde, atât este de mare încă incidența unor atacuri sau a unor furturi bine planificate, pe unele rute prin excelență turistice. Nu lipsesc nici mesele servite în timpul mersului sau eternele filme de acțiune sau chiar horror.

Lacul Titicaca, Peru

Pe toată coasta Pacificului se întâlnesc, peste vreme, semne clare ale unor culturi cu mult preincașe. Așezările construite secole la rând (din universalul adobe, chirpici) cuprind centre ceremoniale, zone administrative, spații sacrificiale, incinte sacre, câmpuri funerare, zone rezidențiale. Câtă artă însă și cât meșteșug în vestigiile din regiunile Trujillo și Chiclayo, cât de uimitoare sunt liniile și geoglifele de la Nazca, cât de interesante sunt păsările și animalele marine din

rezervația Islas Ballestas, ce bogăție de obiecte din ceramică în muzeele publice sau private din Lima, ce rezonanță istorică a puternicului popor încă, în Cajamarca, dar mai ales în Cusco și pe Valle Sagrado, până la Ollantaytambo și Machu Picchu, cât de frumoase și cât de bogate în opere de artă și în tradiții sunt bisericile și mănăstirile din Arequipa, cât de uimitor este Canon del Colca, unde condorii vin în fiecare dimineață la întâlnirea cu turiștii, cât de aparte este viața celor care locuiesc pe insulele plutitoare, dar și pe cele din stâncă, precum Taquile, ale lacului Titicaca. Și cât de straniu este să treci spre Bolivia și apoi să te întorci la pas, prin și dinspre Copacabana.

■ Pentru că, iarăși prin comparație cu celelalte două țări, **Bolivia** este cu mult mai săracă, mai periculoasă și dificilă pentru călătorul european obișnuit cu alte temperaturi și cu altă altitudine. Deși este condusă de un președinte indigen, pentru prima dată în istoria sa modernă, Bolivia nu reușește să-și depășească propriile limite, care conduc practic la coexistența a două țări, aproape rivale. Estul rodnic, parte a bazinului Amazonului, cu o climă binecuvântată, cu exploatări agricole bogate, cu întreprinderi private mici sau mijlocii, cu oameni muncitori, cu rezerve mari de petrol și de gaze naturale și Vestul înalt, uscat, măturat de vânturi, unde trei milioane de oameni se chinuiesc în regiunea capitalei, La Paz, și în orașul fără noimă El Alto, apărut în ultimii 20 de ani în preajma aeroportului internațional și dezvoltat haotic, să facă, cu orice preț și în orice loc, în absența chiar a unor cumpărători numeroși, ceea ce știu de sute de ani, adică să cumpere și să vândă. Capitala țării devine astfel o piață imensă, în care abia te poți aventura și unde mergi cu mare atenție doar prin zonele centrale pentru a găsi și a vizita puținele, dar interesante muzee, restaurante decente, biserici sau străzi cu rezonanță istorică. Și tot nu înțelegi prea bine ce îi atrage pe oamenii aceia acolo. De fapt, nu îi atrage nimic, dar îi obligă sărăcia și corupția omniprezentă. Și tot așa înțelegi, cu timpul, de ce Sucre se visează din nou capitala țării, sau măcar a regiunii sale de sud-est a țării. Calmul și frumusețea orașului, muzeele sale, oamenii lui mândri, bisericile și mănăstirile de sorginte spaniolă, hotelurile create în foste reședințe nobiliare creează un farmec aparte și te bucuri că de aici poți pleca ușor spre Potosi, unde calvarul ultimelor secole se rescrie zilnic în vizitele-experiențele din minele lui Cerro Rico (cu cei opt milioane de oameni care au murit în măruntaiele sale în ultimii cinci sute de ani) sau în bogatele și nenumăratele sale mănăstiri –

școli - muzee. Iar de aici pleci cu autobuze incerte, pe drumuri la fel de probabile, spre bijuteria Boliviei, marea de sare care se numește Salar de Uyuni. Orașul, cândva nod de cale ferată între Bolivia, Chile și Argentina, înghesuit, prăfos, întunecat, înghețat, zgomotos, poluat, supraviețuiește doar prin turism, iar oamenii săi sunt avizi să pună mâna rapid pe banii celor care vin să viziteze imensitatea albă. Și nimic nu te poate determina să mai rămâi o oră măcar după ce te-ai întors din deșertul de sare. Autobuzul de noapte te aduce, pe un drum incredibil de prost, în aceeași capitală săracă și periculoasă La Paz, de unde, după ce schimbi autobuzul, pleci din nou spre Peru. Și nu regreti nimic, nimic din ceea ce depinde de tine, pentru că tocmai ai aflat că din nou Sucre este blocat, că în Santa Cruz sunt lupte de stradă, deși afișele enorme cu portretul președintelui invită la o țară unită, mare și pentru toți.

Salar de Uyuni, Bolivia

America de Sud te invită, te atrage, te cheamă să o vizitezi, să o înțelegi, să îi ascuți oamenii, să îi cunoști istoria, să îi deplângi durerea seculară, să fii parte la reconcilierea istoriei cu ea însăși. Lumile preincașe s-au contopit cu lumea războinicilor încă și cu lumea barbară a spaniolilor evului mediu european. Și nici nu mai contează dacă o stranie coincidență sau o inexplicabilă goană după terenuri și bogății sau o curiozitate nemăsurată au transformat în mai puțin de șase sute de ani America de Sud, sau America Latină, dacă doriți, în ceea ce este astăzi.